

گسترش صنعت و تجارت غذای حلال با ۱٫۵ میلیارد نفر مسلمان / گردش ۸۰۰ میلیارد دلار صنعت غذای حلال

یک پژوهشگر اقتصادی نوشت: تحولات در صنعت غذای حلال در بین ۱٫۵ میلیارد نفر مسلمان سبب شد تجارت مواد غذایی حلال همانند سایر غذاها گسترش یابد و به صنعت غذای حلال تبدیل شود. صنعتی که بیش از ۲۵۰۰ میلیارد دلار گردش مالی دارد و ۸۰۰ میلیارد دلار آن را صنعت غذای حلال تشکیل می‌دهد.

غذا از گذشته تا کنون، نقش مهم و تاثیرگذاری در فرهنگ و اقتصاد جوامع مختلف داشته است. در این میان، پیدایش جوامع مسلمان در کهن‌ترین مناطق تاریخ بشری سبب شده است که این جوامع از گذشته غنی و پربراری در صنایع مختلف برخوردار باشند. این گذشته غنی را می‌توان در غذاها و نوشیدنی‌های این جوامع مشاهده نمود.

با گذشت زمان و تبدیل شدن بحث غذا به یک صنعت مهم، تحولات عظیمی در ساختار تجارت مواد غذایی به وجود آمد؛ تحولاتی که سبب شد تجارت مواد غذایی حلال همانند سایر غذاها گسترش یابد و به صنعت غذای حلال تبدیل شود. صنعتی که با وجود بیش از یک و نیم میلیارد مسلمان از

جایگاه ویژه‌ای در تجارت جهانی برخوردار است و غیر مسلمانان نیز با توجه به مزایای فراوان صنعت غذای حلال به استفاده از این غذاها روی آورده اند و به رونق این بازار کمک کرده‌اند، اما جمهوری اسلامی ایران با توجه به پیشینه طولانی خود در غذاهای اسلامی و متنوع نتوانسته است نقش مهمی در این صنعت داشته باشد و فقط یک درصد از این بازار را در اختیار دارد.

در این یادداشت با اشاره مختصر به صنعت غذای حلال و فرصت‌ها و چالش‌های آن، نگاهی به نقش ایران در این صنعت می‌اندازیم و در پایان راهکارهایی را برای گسترش نقش ج.ا.ا در این صنعت ارائه می‌دهیم.

صنعت غذای حلال

حلال در دین مبین اسلام عبارت است از آنچه که از نظر شرع و عقل روا و جایز است و صنعت حلال، صنعتی است که از نظر شرع و عقل جایز است، لذا صنعت حلال فقط به غذا و نوشیدنی‌ها معطوف نیست، بلکه طیف وسیعی از صنایع همانند داروسازی، مواد آرایشی و بهداشتی، هتلداری، فعالیتهای مالی و ... را در بر می‌گیرد. صنعتی که بیش از ۲۵۰۰ میلیارد دلار گردش مالی دارد و ۸۰۰ میلیارد دلار آن را صنعت غذای حلال تشکیل می‌دهد.

گسترش روزافزون دین مبین اسلام، گرایش مثبت غیر مسلمانان به مصرف غذای حلال، کیفیت بالای محصولات حلال و افزایش قدرت خرید مسلمانان و آگاهی آنها نسبت به مصرف غذای حلال سبب شده است، مصرف مواد غذایی حلال به طور روز افزون گسترش یابد، بنابراین بسیاری از کشورها، حتی کشورهای غیرمسلمان به سرمایه‌گذاری در این بازار روی آورده‌اند و از آنجایی که برخی از کشورهای مصرف کننده غذای حلال در تامین مواد غذایی حلال ناتوانند کشورهای غیر مسلمان در رشد و گسترش این بازار پیش قدم شده‌اند و به صادر کنندگان کالاهای حلال به کشورهای مسلمان تبدیل شده‌اند.

همان گونه که در نمودار فوق مشاهده می‌شود، اگرچه بخش عظیمی از بازار جهانی حلال در اختیار کشورهای مسلمان است، اما کشورهای غیر مسلمان اروپایی و آمریکایی نیز به این صنعت ورود کرده‌اند و با

سرمایه گذاری های گسترده، می‌کوشند تا حجم تجارت خود را در این صنعت افزایش دهند.

سازمان همکاری‌های اسلامی (OIC) در برگیرنده ۵۷ کشور عضو می باشد که در آن ها یا اکثریت مردم یا اقلیت قابل توجهی از مسلمانان تشکیل می‌شود. در خانواده این سازمان، موسسات مختلفی مشغول فعالیت هستند که می‌توان به برخی از آن‌ها مانند بانک توسعه اسلامی، اتاق بازرگانی و صنایع اسلامی و مرکز تحقیقات و اطلاع رسانی اتاق اسلامی اشاره نمود.

موسسه جهانی حلال وابسته به مرکز تحقیقات و اطلاع رسانی اتاق اسلامی می باشد و فعالیت های خود را در زمینه "فرهنگ سازی حلال"، "استاندارد سازی حلال"، "مقررات سازی حلال"، "ساختار سازی حلال" و "تجاری سازی حلال" در بخش‌های غذایی، دارویی، آرایشی- بهداشتی، پوشاک و خدمات حلال برنامه ریزی کرده است.

موسسه جهانی حلال در سال ۲۰۰۷ به منظور گسترش فرهنگ حلال تاسیس شد و پس از تصویب استاندارد غذای حلال توسط سازمان همکاری های اسلامی در سال ۲۰۱۰ فعالیت های خود را به بخش های جدیدی از تبیین "علم حلال"، "مقررات حلال" و "اخلاق حرفه ای حلال" توسعه بخشید.

موسسه جهانی حلال دارای دو کمیته فقهی و علمی است که موسسه را در امر مبانی حلال از نظر انطباق با موازین شرعی و روش‌های علمی کمک می‌نمایند. در بعد اداری و تجاری نیز این دو نهاد دیگر به نام "انجمن دارندگان نشان حلال" و "کنسرسیوم حلال" خدمات خود را در زمینه تدوین مقررات و استانداردهای حلال به موسسه ارائه می‌نمایند.

برگزاری دوره‌های آموزشی حلال، انجام پروژه های پژوهشی حلال، برگزاری کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی حلال، تدوین استانداردهای حلال و آئین نامه های اجرایی آن ها، مشارکت در زمینه وضع مقررات و قوانین مربوط به حلال، ایجاد آزمایشگاه های خصوصی حلال، صدور گواهی حلال، تعامل با سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با امر حلال و تعامل با موسسات وابسته به سازمان همکاری‌های اسلامی خدماتی هستند که موسسه جهانی حلال ارائه می‌دهد.

موسسه جهانی حلال استانداردهایی دارد که توسط کارشناسان کشورهای اسلامی تدوین شده است و موسسه استاندارد و اندازه‌شناسی کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اسلامی (اسمیک) نسبت به صدور استاندارد حلال

اقدام می نماید. اخذ این استاندارد گامی در جهت توسعه و گسترش غذای حلال است این استاندارد به مصرف کنندگان این اطمینان را می‌دهد که محصول مورد نظر از سلامت کامل برخوردار بوده و طبق موازین اسلامی تهیه شده است با دریافت نشان حلال می توان به بازار مصرف جوامع اسلامی ورود پیدا کرد و سیستم مدیریت را بهبود بخشید محصولات مختلفی که نشان حلال برخوردار باشند می توانند در بازار جهانی مطرح شده به جایگاه ویژه ای در بین رقبای خود در حوزه صادرات دست یابند.

تجارت حلال در جمهوری اسلامی ایران

تجارت حلال در ایران، به عنوان یکی از اعضای موسسه جهانی حلال، از سال‌ها پیش توسط مرکز تحقیقات و اطلاع‌رسانی اتاق اسلامی (ایکریک) شروع شده است. این مرکز یک نهاد خصوصی زیرمجموعه اتاق ایران است و تنها سازمان بین‌المللی از خانواده کشورهای عضو همکاری اسلامی در ایران است که ماهیت خود را با امضاء تفاهم‌نامه رئیس وقت اتاق ایران با رئیس وقت اتاق بازرگانی اسلامی به دست آورد. مرکز تحقیقات و اطلاع‌رسانی اتاق اسلامی موفق شده است گواهی حلال این مرکز را به‌عنوان یک برند جهانی در سطح داخلی و در بسیاری از کشورها از جمله کشورهایی که در آن نمایندگی دارد معرفی کند.

از اهداف اولیه این سازمان، شناخت فرصت‌های تجاری در کشورهای مسلمان است و در راستای این هدف، ایکریک با آگاهی از اهمیت تجارت حلال به‌عنوان یک صنعت نوظهور و با توجه به استاندارد غذای حلال سازمان همکاری‌های اسلامی، تحت عنوان موسسه جهانی حلال اقدام به صدور گواهی حلال برای شرکت‌های متقاضی مواد غذایی می کند. توسعه این برند می‌تواند به افزایش سهم جمهوری اسلامی ایران از سهم بازار حدود ۱.۲ تریلیون دلاری غذا و نوشیدنی حلال و ۲.۵ تریلیون دلاری تجارت حلال به‌طورکلی (غذای حلال- گردشگری، صنعت مد و ...) کمک کند.

با وجود فعالیت‌های ایکریک در توسعه و شناساندن گواهی حلال تاکنون بخش دولتی نقش زیادی در توسعه این صنعت نداشته و بی‌توجهی به این موضوع باعث شده است که ایران به‌عنوان یک کشور اسلامی با پتانسیل بالا در تولید و خدمات حلال سهم ناچیزی را در بازار جهانی حلال داشته باشد.

البته منظور از نقش دولت در گسترش تجارت حلال ورود مستقیم به این

صنعت نیست بلکه نقش حمایتی آن از بخش خصوصی مدنظر است. دولت می تواند با فراهم کردن زیرساخت های ضروری، همچون تأسیس آزمایشگاه های مجهز برای ارزیابی، انطباق و اندازه شناسی حلال در سطح ملی و منطقه ای، همکاری با بخش خصوصی برای دریافت استانداردهای لازم، رایزنی با نهادهای دولتی، سازمان های معتبر تجاری و بازرگانی کشورهای هدف مبنی بر ایجاد بستر مناسب برای حضور بخش خصوصی متولی گواهی حلال در آن کشورها، به توسعه و کسب درآمد حلال کمک کند.

برای افزایش سهم ایران از بازار جهانی حلال باید برنامه ریزی و سیاست های مناسبی اتخاذ شود. یکی از این سیاست ها می تواند همکاری بخش دولتی با بخش خصوصی باشد. در راستای این سیاست، می توان شورای سیاست گذاری و راهبری تجارت محصولات و خدمات حلال ریاست کمیته تجارت شورای سیاست گذاری و راهبری کالا و خدمات حلال را به مرکز تحقیقات و اطلاع رسانی اتاق اسلامی واگذار کرد.

شناسایی موانع تجارت کالا و خدمات حلال در سطح داخلی و خارجی، ایجاد یک چشم انداز برای افزایش سهم جمهوری اسلامی ایران از بازار حلال، فراهم کردن بسترهای مناسب برای حضور نهادهای خصوصی متولی کالا و خدمات حلال در خارج از کشور و در نهایت استفاده از تمامی امکانات ارتباطی و اطلاعاتی روز و برگزاری و شرکت در نمایشگاه ها و کنفرانس های بین المللی برای معرفی پتانسیل های صدور محصولات و خدمات حلال جمهوری اسلامی ایران از جمله سیاست هایی است که باید برای توسعه تجارت کالا و خدمات حلال صورت گیرد.

نتیجه گیری

صنعت حلال با اهمیتی که در تجارت جهانی قرار دارد مورد توجه مسئولین داخلی قرار نگرفته است همین امر سبب شده است ایران با وجود پتانسیل بالا در صنعت غذای حلال تنها به یک درصد از این بازار بسنده کند. بازاری که اگر ایران بتواند ۱۰ درصد آن را در اختیار بگیرد درآمدی معادل ۸۰ میلیارد دلاری به دست خواهد آورد که می تواند بسیاری از مشکلات ارزی کشور برطرف کند. این هدف با برنامه ریزی بلندمدت و سیاست گذاری های صحیح که به آنها اشاره شد قابل دسترسی است.

البته باید به این نکته توجه داشت که صنعت غذای حلال بخشی از صنعت حلال است و استفاده از ظرفیت های موجود برای بهره برداری از بخش های دیگر صنعت حلال نیز نباید فراموش شود. اگر به موقع تصمیمات و

اقدامات لازم صورت نگیرد نه تنها نمیتوانم سهم خود را از این صنعت افزایش دهیم، بلکه ممکن است با وجود رقبای قوی غیرمسلمان، که سرمایه گذاریهای گسترده ای در صنعت حلال نموده اند، همین سهم اندک خود را از دست بدهیم.

نویسنده: محمد احمدی بنی، پژوهشگر دفتر مطالعات دیپلماسی اقتصادی دانشگاه امام صادق(ع)